

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ประชาชนและพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความมั่นคงเอกราชและอธิปไตยของชาติ การเตรียมพร้อมด้านพื้นที่และประชาชนจึงมีความสำคัญเพื่อรองรับสถานการณ์ทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เกิดความพร้อมให้กับพื้นที่ดังกล่าวได้ แผนพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติจึงเป็นแผนพัฒนาที่มุ่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพมากขึ้นมีความพร้อมรับต่อภัยคุกคามและสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น

โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ซึ่งมีศูนย์อำนวยการร่วมกองบัญชาการทหารสูงสุด เป็นหน่วยหลักในการดำเนินการร่วมกับหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาหลักโครงการหนึ่งตามแผนพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ เช่นเดียวกับโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง(อพป.)และโครงการกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.)ที่มีเป้าหมายสนับสนุนแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติและแผนยุทธการทางทหาร โดยเน้นพัฒนาพื้นที่และประชาชนให้เกิดความพร้อมตั้งแต่ในภาวะปกติ เพื่อเตรียมรับปัญหาความมั่นคงในลักษณะต่างๆ ตามแผนป้องกันประเทศ (ศูนย์ประสานงานเตรียมพร้อมแห่งชาติ,2540:1) การดำเนินการตามโครงการได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน การจัดสรรและการบริหารงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ แผนงาน/งาน/กิจกรรมต่างๆ ของโครงการที่จัดทำขึ้น เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างสูงสุด

การดำเนินงานตามแผนงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ที่ประกอบด้วยงาน/กิจกรรมย่อยต่างๆ ที่ผ่านมานับว่าประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสรุปผลการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดน กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบในการจัดทำงานพัฒนาต่างๆ

ตามโครงการ ทำให้ทราบว่าม้งงานและกิจกรรม หลายๆอย่าง ที่ได้จัดทำขึ้นแล้วยังไม่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างสูงสุด อาทิเช่น ศูนย์สาธิตการตลาดประจำหมู่บ้านสวนส้ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนในจังหวัดจันทบุรี เป็นงานตามแผนงานพัฒนาหมู่บ้านและบริการสังคม ปัจจุบันผลการดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และแผนงานด้านการพัฒนาอาชีพคือโครงการปลูกถั่วหางจรเข้ ที่ไม่สามารถเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนได้ ปัจจุบันได้เลิกดำเนินการ (สรุปผลการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดน กองบัญชาการ ป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด ปีงบประมาณ,2543:23-24) และจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนของจังหวัดจันทบุรี พบว่าโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งก่อสร้างบางอย่างของหมู่บ้านได้ถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการดูแลหรือซ่อมแซมให้ใช้การได้เมื่อสร้างเสร็จแล้วแทบจะไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย ได้แก่ โครงการประปาหมู่บ้าน ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน บ่อน้ำบาดาล บ่อน้ำขนาดเล็กและหลุมหลบภัยประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ในขณะที่โครงการบางอย่างประชาชนได้ให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาระบบกักเก็บน้ำ ฝาย และเขื่อนขนาดเล็ก

จากการศึกษาของสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2539:287) ที่ทำการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาจังหวัด ได้ระบุปัญหา อุปสรรคสำคัญ ที่เกี่ยวกับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชน ไว้ว่า "การที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากกิจกรรมหรือโครงการไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ..." และจากผลการวิจัยประเมินผลโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - มาเลเซีย โดย ชำนาญ ประทุมสินธุ์ และคณะ (2531:85) ได้ระบุในข้อเสนอแนะไว้ว่า "ก่อนการจัดอบรมหรือจัดทำโครงการต่างๆ ควรมีการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และไม่จำเป็นที่ทุกหมู่บ้านตามแนวชายแดนจะต้องมีโครงการที่เหมือนกัน เพราะโครงการบางอย่างก็ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้กับอีกหมู่บ้านอื่น..." นอกจากนั้น สมศักดิ์ ศัลยกำธร (2531:107) ได้ประเมินผลโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนสรุปได้ว่า มีโครงการบางโครงการที่ยังไม่เพียงพอและเหมาะสม และยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของราษฎร คือ การส่งเสริมอาชีพต่างๆ

การที่ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการดำเนินงานของ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ทั้งจากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้นและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่าปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบางอย่างในพัฒนาเกิดขึ้นในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งสามารถระบุเป็นประเด็นปัญหาอย่างหนึ่งได้ว่า งานกิจกรรมของโครงการบางอย่าง ที่จัดทำขึ้นนั้นอาจจะไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน หรือมีความไม่สอดคล้องกับความ

ต้องการของประชาชนในระดับที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งความสอดคล้องของโครงการกับความ ต้องการของประชาชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองจังหวัดจันทบุรีซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนที่มีความ สำคัญต่อความมั่นคงของชาติทั้งในด้านการป้องกันประเทศและด้านเศรษฐกิจ (สำนักงาน เลขาธิการโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน,2540:2) ดังนั้นหากงานกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ที่ได้วางแผนและจัดทำขึ้น ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านแล้ว อาจเกิด ผลเสียต่อโครงการทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ เกิดการสูญเสียงบประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์ และอาจส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงตลอดจนการพัฒนาประเทศโดยรวม

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสอดคล้องของโครงการกับ ความต้องการของประชาชนในการพัฒนา นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวของโครงการพัฒนาต่างๆ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ความสอด คล้องของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน กับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านตามแนวชาย แดนไทย - กัมพูชา ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น เพื่อ ทราบถึงระดับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชนในการพัฒนาและ ศึกษาถึงเงื่อนไขปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบทำให้โครงการไม่สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน การตัดสินใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานของ โครงการปัจจุบันและการปรับปรุงจัดทำ แผนงาน/งาน/ กิจกรรม ของโครงการในอนาคตให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา ภายใตโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนจังหวัดจันทบุรี
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชา ชนในการพัฒนา

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความสอดคล้องของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนกับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และปัจจัยการตัดสินใจ การบริหารโครงการ งบประมาณ เจ้าหน้าที่โครงการระดับปฏิบัติ บทบาทผู้นำท้องถิ่น และปัจจัยสนับสนุนความสอดคล้อง มีอิทธิพลต่อระดับความสอดคล้องของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน กับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงระดับความสอดคล้องของงาน/กิจกรรม ของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน และสามารถนำผลการศึกษา มาจัดลำดับความเร่งด่วนจัดทำแผนงาน/โครงการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
2. ทราบถึงปัจจัย ที่ทำให้ งาน/กิจกรรมของโครงการไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และนำผลการศึกษา มาปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ทราบถึงข้อเสนอแนะของประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดทำโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา คือประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี จำนวน 12 หมู่บ้าน
2. ขอบเขตเกี่ยวกับระยะเวลาของโครงการที่ศึกษา เฉพาะในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -2544)
3. ทำการศึกษางาน/กิจกรรมของโครงการตามแผนงานปกติ จำนวน 2 แผนงาน คือ แผนงานเพื่อความมั่นคง จำนวน 1 งานคืองานระบบป้องกัน และแผนงานยกระดับรายได้ราษฎร จำนวน 9 งาน รวมจำนวน 10 งาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาระดับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชน ทำการศึกษางานและกิจกรรมของโครงการที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนในด้านความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กับความต้องการด้านสวัสดิภาพที่ดี ได้แก่ งานหรือกิจกรรมที่เกื้อหนุนในด้านของปัจจัยการผลิต การมีรายได้ การมีสวัสดิการ ความปลอดภัย ความสะดวกสบายตามอัตภาพของแต่ละบุคคลโดยจะทำการศึกษาเฉพาะงาน/กิจกรรมของแผนงานด้านความมั่นคง และแผนงานยกระดับรายได้ราษฎร ซึ่งเป็นงาน/กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและจะกำหนดให้เป็นตัวแปรตาม

การศึกษาในด้านของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชน ทำการศึกษาโดยจำแนกเป็นกลุ่มเงื่อนไขปัจจัย 7 กลุ่ม และกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยในด้านการตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ มีระยะเวลาในการกลั่นกรองหรือพิจารณาโครงการ รูปแบบของการตัดสินใจจากการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และการสำรวจข้อมูลพื้นที่และประชาชนเพื่อนำมาพิจารณา
 2. ปัจจัยในด้านของการบริหารโครงการ ได้แก่ ความพร้อมของหน่วยงานและบุคลากร การประชาสัมพันธ์โครงการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 3. ปัจจัยด้านงบประมาณโครงการ ได้แก่ ความพอเพียงของงบประมาณ แล ระยะเวลาการได้รับการจัดสรรงบประมาณ
 4. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่โครงการระดับปฏิบัติ ได้แก่ ความรู้ความสามารถและทักษะการทำงาน การประสานงานและความสัมพันธ์กับประชาชนและผู้นำท้องถิ่น
 5. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การร่วมคิดวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล
 6. ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ บทบาทในด้านการชักนำให้เกิดความร่วมมือและบทบาทในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจและรู้ถึงผลประโยชน์
 7. ปัจจัยสนับสนุนความสอดคล้อง ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากงาน/กิจกรรม ของโครงการความสามารถของโครงการในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน
- จากกรอบแนวคิดสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล

- เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ปัจจัยการตัดสินใจ

- ระยะเวลาในการตัดสินใจ
- การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
- การสำรวจข้อมูลจากพื้นที่และประชาชน

ปัจจัยการบริหารโครงการ

- ความพร้อมของหน่วยงาน/บุคลากรของโครงการ
- การประชาสัมพันธ์ของโครงการ
- การติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ
- การประสานงานระหว่างหน่วยงานของโครงการ

ปัจจัยด้านงบประมาณ

- ความเพียงพอของงบประมาณ
- ระยะเวลาในการได้รับงบประมาณ

ปัจจัยเจ้าหน้าที่โครงการระดับปฏิบัติ

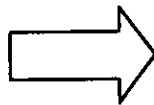
- ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่
- ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน
- การประสานสัมพันธ์กับประชาชน

ปัจจัยบทบาทผู้นำท้องถิ่น

- การชักนำให้เกิดความร่วมมือ
- การชักนำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในโครงการ

ปัจจัยสนับสนุนความสอดคล้องของโครงการ

- การให้ประโยชน์การได้รับประโยชน์จากโครงการ
- ความสามารถในการแก้ไขปัญหาระดับบุคคล
- ความสามารถในการแก้ไขปัญหาระดับชุมชน



ตัวแปรตาม

ระดับความสอดคล้องของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน กับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา ได้แก่

1.โครงการด้านความปลอดภัย แผนงานเพื่อความมั่นคง (งานระบบป้องกัน)

- 1.1 การสร้างหลุมหลบภัย
- 1.2 การจัดหาวิทยุติดตอสื่อสาร
- 1.3 การสร้างหอกระจายข่าว
- 1.4 การจัดหาอาวุธปืน
- 1.5 การฝึกอบรมทางยุทธวิธี

2. โครงการด้านสวัสดิการ แผนงานยกระดับรายได้

- 2.1 งานพัฒนาแหล่งน้ำ
- 2.2 งานพัฒนาป่าไม้
- 2.3 งานพัฒนาที่ดิน
- 2.4 งานส่งเสริมการเกษตร
- 2.5 งานส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
- 2.6 งานพัฒนาสาธารณสุข
- 2.7 งานพัฒนาอาชีพ
- 2.8 งานพัฒนาร้านค้า
- 2.9 งานพัฒนาสินเชื่อ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดแสดงตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ในการศึกษาระดับความ

สอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา

นิยามเชิงปฏิบัติการ

โครงการ/แผนงาน/งาน/กิจกรรม หมายถึง โครงการ/แผนงาน/งาน/กิจกรรม ตาม แผนงานเพื่อความมั่นคงและแผนงานยกระดับรายได้ราษฎร ของโครงการตามแผนงานปกติ ในแผนแม่บทโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ฉบับที่สอง พ.ศ. 2540 - 2544

หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ของจังหวัดจันทบุรี 12 หมู่บ้าน

ระดับความสอดคล้องของโครงการ กับความต้องการของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง นำนักความคิดเห็นที่มีต่อ งาน/กิจกรรม ของโครงการที่จัดทำขึ้นนั้น สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากน้อยเพียงใด

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มีภูมิลำเนา ตามสำมะโนประชากรในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน จังหวัดจันทบุรี 12 หมู่บ้าน

เจ้าหน้าที่โครงการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร

เจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่ หมายถึงเจ้าหน้าที่โครงการในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ

ครัวเรือน หมายถึงหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว ทั้งเพศชายและหญิง